

Artur Znajomski

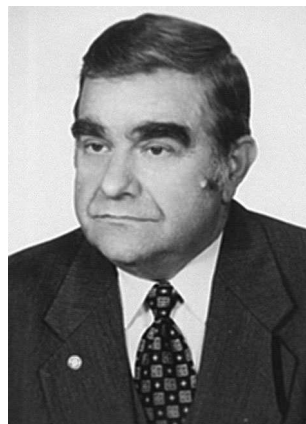
Instytut Nauk o Kulturze

Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-9895-5184>

PROFESOR ANTONI KRAWCZYK (1942–2020)

Profesor Antoni Tadeusz Krawczyk urodził się 2 czerwca 1942 r. w Starej Wsi, znajdującej się w powiecie krasnostawskim. Był synem Franciszka Krawczyka i Tekli z domu Rzepka. Wzrastał i wychowywał się w rodzinnym domu pod opieką rodziców. Po osiągnięciu wieku szkolnego rozpoczął naukę w miejscowej szkole podstawowej, a po jej ukończeniu w 1956 r. dalej kształcił się w Państwowym Liceum Ogólnokształcącym w Wysokiem. Po otrzymaniu świadectwa dojrzałości w 1960 r. rozpoczął studia historyczne na Wydziale Humanistycznym UMCS w Lublinie. Jako student wykazywał zainteresowania naukowe, społeczne i polityczne. Był członkiem koła naukowego studentów historyków oraz aktywnie działał w Związku Młodzieży Wiejskiej. Studia ukończył w 1965 r. obroną pracy magisterskiej zatytułowanej *Gmina szkocka w Lublinie w XVII wieku na tle sytuacji Szkotów w Polsce*, przygotowanej w Katedrze Historii Powszechnej Średnio-wiecznej pod kierunkiem prof. Henryka Zinsa¹.

Tuż po studiach podjął pracę w Zarządzie Powiatowym ZSL w Lublinie, gdzie przez kilka miesięcy sprawował funkcję instruktora. W latach 1965–1973 był zatrudniony na stanowisku asystenta w Zakładzie Filozofii, przekształconym po re-

¹ A. Dymmel, *Profesor Antoni Krawczyk – sylwetka zawodowa i naukowa*, [w:] *Kultura – historia – książka. Zbiór studiów*, red. A. Dymmel, B. Rejakowa, Lublin 2012, s. 11.

organizacji w Zakład Nauk Społecznych Akademii Medycznej w Lublinie. W tym okresie nawiązał kontakt z gronem filozofów zrzeszonych w Lubelskim Oddziale Polskiego Towarzystwa Filozoficznego, m.in. prof. Narcyzem Łubnickim, którzy mieli znaczący wpływ na krystalizowanie się Jego zainteresowań naukowych. Koncentrowały się one z jednej strony na wywodzących się jeszcze z czasów studenckich zagadnieniach historycznych, z drugiej zaś na problematyce filozoficznej. W efekcie połączenia tych dwóch dyscyplin badawczych opracował rozprawę doktorską *Mysł społeczna Jamesa Harringtona*, napisaną pod kierunkiem doc. Stanisława Tworka. Pracę doktorską obronił w 1973 r. na Wydziale Humanistycznym UMCS.

Po doktoracie dalszą część swojej kariery zawodowej związał z UMCS. W latach 1973–1978 pracował w Zakładzie Historii Kultury Instytutu Historii UMCS. W tym czasie do swoich dociekań naukowych dołączył zagadnienia poświęcone teorii kultury. Ów nurt badawczy rozwijał, biorąc udział w seminariach prowadzonych przez prof. Andrzeja Nowickiego w Instytucie Filozofii UMCS. W 1978 r. przeniósł się do Zakładu Nauk Pomocniczych Historii i Bibliotekoznawstwa, gdzie został zatrudniony na stanowisku adiunkta i na trwale związał się z nowo utworzonym kierunkiem studiów z zakresu bibliotekoznawstwa i informacji naukowej. Pracując w tej jednostce uniwersyteckiej, podjął badania nad dziejami historiografii krytycznej w okresie nowożytnym, co zaowocowało wieloma artykułami oraz monografią *Historiografia krytyczna. Formowanie się nowożytnej postawy naukowej w polskim piśmiennictwie historycznym XVII wieku* (Lublin 1994). Na podstawie tej rozprawy oraz dorobku naukowego otrzymał stopień doktora habilitowanego w 1995 r. na Wydziale Humanistycznym UMCS. W sześć lat później w 2001 r. uzyskał tytuł profesora nadzwyczajnego UMCS. Od 2003 r. do przejścia na emeryturę w 2012 r. pracował na stanowisku profesora nadzwyczajnego, najpierw w Instytucie Bibliotekoznawstwa i Informacji Naukowej, a potem po zmianie nazwy w Instytucie Informacji Naukowej i Bibliotekoznawstwa UMCS, gdzie był kierownikiem Zakładu Podstaw Kultury i Naukoznawstwa.

Swój warsztat badawczy budował i rozwijał w lubelskich placówkach naukowych oraz innych ośrodkach uniwersyteckich i to zarówno krajowych (Kraków, Toruń, Gdańsk), jak i zagranicznych (Petersburg), w których przebywał podczas staży i wyjazdów naukowych. Prowadził tam szeroko zakrojone kwerendy bibliograficzne i archiwalne oraz nawiązywał liczne kontakty z wieloma uczonymi, z którymi potem owocnie współpracował.

W bogatym dorobku twórczym Profesora, liczącym ponad 200 pozycji, można wskazać rozmaite formy wydawnicze i piśmiennicze; monografie, artykuły z czasopism, rozprawy z dzieł zbiorowych, prace redakcyjne, recenzje, polemiki, sprawozdania i wywiady. Swoimi studiami obejmował wiele obszarów badawczych. W centrum Jego uwagi, oprócz wspomnianych już dziejów historiografii i teorii kultury,

znajdowała się historia doktryn politycznych, społecznych i religijnych, w głównej mierze w ujęciu myślicieli brytyjskich. Ten kierunek badań reprezentują m.in. takie prace, jak: *Myśl społeczna Jamesa Harringtona. Historyczne kontrowersje*, Lublin 1997; *Bratholmäus Keckermann's concept of history*, „Organon” 1988, t. 24, s. 195–207; *James Harrington (1611–1677): a precursor of liberalism: historical controversies*, [w:] *Liberalism yesterday and today*, ed. K. Kujawińska-Courtney, R. Machnikowski, Łódź 1998, s. 15–28; *Ontological and axiological tenets of conservatism in Edmund Burke's reflections on the revolution in France*, [w:] *British tradition: its appropriation/subversion*, ed. K. Kujawińska-Courtney, Łódź 2000, s. 49–59; *Status człowieka w twórczości Johna Milтона (1608–1674)*, [w:] *Podróże po historii. Studia z dziejów kultury i polityki europejskiej ofiarowane profesorowi Stanisławowi Grzybowskiemu*, wstęp i red. F. Leśniak, Kraków 2000, s. 125–134; *The British in Poland in the seventeenth century*, „Seventeenth Century” (Manchester), 2002, vol. 17, s. 254–271.

Zajmował się również myślą ekonomiczną, kulturą pedagogiczną w poglądach polskich i europejskich filozofów XVI–XVII w., kulturą polityczną czasów saskich oraz zagadnieniami antropologii kultury i filozoficznej refleksji nad kulturą. Tym problemom poświęcił wiele rozpraw i artykułów, jako przykład można przytoczyć: *Poglądy ekonomiczne Łukasza Górnickiego*, [w:] *W kręgu historii idei gospodarki i społeczeństwa*, red. J. Duda, Lublin 2006, s. 27–33; *Poglądy ekonomiczne Wojciecha Gostkowskiego*, [w:] *Między historią a teraźniejszością. Rozprawy, studia, szkice dedykowane doktorowi Józefowi Dudzie z okazji 65. rocznicy urodzin*, red. E. Skrzypek, Z. Szymański, Lublin 2008, s. 71–106; *Poglądy Johna Milтона (1608–1674) na edukację*, [w:] *W służbie historii nauki, kultury i edukacji. Księga pamiątkowa dedykowana prof. Lechowi Mokrzańskiemu z okazji jubileuszu pięćdziesięciolecia pracy zawodowej*, red. R. Grzybowski, T. Maliszewski, Gdańsk 2006, s. 149–158; *Rola rodziny, religii i społeczeństwa w wychowaniu człowieka według Erazma Glicznera*, [w:] *Z dziejów polskiej kultury i oświaty od średniowiecza do początków XX wieku*, red. K. Jakubiak, T. Maliszewski, Kraków 2010, s. 459–178; *Obraz kultury politycznej czasów saskich w twórczości Jana Stanisława Jabłonowskiego*, [w:] *Polska w dobie wojny północnej*, red. J. Muszyńska, Kielce 2001, s. 317–341; *Kultury ludów pogańskich w „Kronice” Macieja Strykowskiego*, [w:] *Wokół antropologii kulturowej. Materiały VIII Lubelskich Seminariów Antropologicznych*, red. M. Haponiuk, M. Rajewski, Lublin 1999, s. 201–208; *Europejska kultura filozoficzna w rękopiśmiennych podręcznikach Akademii Kijowskiej XVII i XVIII wieku*, [w:] *Narody słowiańskie wobec globalizacji*, red. A.L. Zachariasz, Rzeszów 2003, s. 299–310.

W swojej twórczości sporo miejsca poświęcił problemom Ukrainy głównie w ujęciu historyków polskich XVII w., m.in. *Problematyka kozacka w pracach historyków polskich XVII wieku*, [w:] *Kozac'ki vi'jni XVII stolittà v istoričnij svídómstí pol'skogo ta ukrains'kogo narodiv*, red. L. Zaškil'nák, L'viv–Lublin 1996, s. 45–58;

Mentalność mieszkańców Ukrainy XVII wieku w latopisie Joachima Jerlicza prawosławnego szlachcica, [w:] *Dziedzictwo polsko-ukraińskie*, red. S. Chazbijewicz, M. Melnyk, T. Maliszewski, Olsztyn 2006, s. 39–54; *Ekonomiczne oraz militarne przesłanki integracji Ukrainy z Polską w poglądach Józefa Wereszczyńskiego i Piotra Grabowskiego*, [w:] *Między barokiem a oświeceniem. Staropolski regionalizm*, red. S. Achremczyk, Olsztyn 2009, s. 135–151.

Ważnym obszarem Jego zainteresowań naukowych były zagadnienia dotyczące książki, którą rozpatrywał jako źródło do badań historiograficznych oraz ukazywał jej rolę w kulturze. Tym sprawom poświęcił m.in. następujące prace: *Książka jako element warsztatu historycznego i przedmiot refleksji poznawczej u historyków polskich XVII w.*, [w:] *Bibliologia dyscyplina integrująca. Studia ofiarowane profesor Barbarze Bieńkowskiej*, Warszawa 1993, s. 281–291; *Książka w pracach historyków polskich XVII wieku*, „Annales UMCS. Sectio F: Historia” 1991/1992, vol. 46/47, s. 157–190; *Kulturotwórcza rola książki w badaniach naukowych Szymona Starowolskiego*, „Rocznik Gdański” 2001, t. 41, s. 201–217; *Wpływ lektur na formację intelektualną Thomasa Carlyle’a i jego refleksje o książce*, [w:] *Z książką przez wieki*, red. A. Krawczyk, Lublin 2002, s. 263–280; *Rola książki w klasztorze*, [w:] *Z książką przez życie*, red. A. Krawczyk, Lublin 2008, s. 169–178; *Książki Kopernika, Harvey’a, Newtona i Darwina w służbie ideologii*, [w:] *Bibliologia polityczna*, red. D. Kuźmina, Warszawa 2011, s. 43–51.

Niemal od początku swojej aktywności naukowej interesował się kulturą i etosem chłopskim. Artykuły na ten temat ogłaszał najczęściej na łamach „Twórczości Ludowej” oraz czasopisma „Żywią i Bronią”.

Po przejściu na emeryturę nie zaniechał pracy naukowej. Nadal planował i prowadził badania oraz ogłaszał ich wyniki w postaci publikacji, wzbogacając swoją bibliografię o kilkanaście nowych pozycji.

Jego działalność nie ograniczała się wyłącznie do sfery publikacyjnej. Wiele razy uczestniczył w krajowych i zagranicznych konferencjach naukowych. Kilkakrotnie brał udział w konferencjach organizowanych we Lwowie, Brześciu i Mińsku oraz w Centrum Badań nad Wiekiem XVII Uniwersytetu w Durham. Podczas konferencji prezentował wyniki swoich badań, które z reguły były drukowane w wydawnictwach pokonferencyjnych.

Angażował się również w rozmaite projekty i prace zespołów naukowych. W 1996 r. stał się członkiem ogólnopolskiego zespołu badawczego do napisania syntezy dziejów historiografii polskiej, kierowanego przez prof. Jerzego Maternickiego. W 1999 r. został powołany w skład Interdyscyplinarnego Zespołu Badawczego „Rola Szekspira w kulturze polskiej i światowej”, funkcjonującego na Uniwersytecie Łódzkim. W latach 2003–2006 brał udział w pracach Komisji Metodologii Historii i Dziejów Historiografii Nauk Historycznych przy Prezydium Komitetu Nauk Historycznych PAN.

Wiele wysiłku i energii wkładał w organizację krajowych i międzynarodowych konferencji naukowych. Już w 1979 r. zorganizował sesję „Losy ludzi starych na wsi”, której pokłosie zostało opublikowane w postaci materiałów konferencyjnych. W pierwszej dekadzie XXI w. podjął się organizacji trzech kolejnych konferencji, tym razem poświęconych tematyce bibliologicznej: „Lublin a książka” (2002 i 2009) oraz „Książka ponad podziałami” (2004). Umożliwiły one wymianę myśli i integrację przedstawicieli polskich i zagranicznych ośrodków naukowych. Materiały każdej z tych konferencji zostały wydane w postaci odrębnych, obszernych tomów, zredagowanych przez ich organizatora.

Oprócz działalności naukowej Profesor A. Krawczyk zajmował się pracą dydaktyczną. Prowadził zajęcia na studiach stacjonarnych, zaocznych i podyplomowych na kierunku historia oraz bibliotekoznawstwo i informacja naukowa w UMCS w Lublinie, a także w Przemyślu, Radomiu, Białej Podlaskiej i Chełmie. Były to wykłady, ćwiczenia, konwersatoria i seminaria poświęcone m.in. historii nowożytnej, historii nauki, historii historiografii, historii filozofii, historii etyki, historii kultury oraz książce w kulturze staropolskiej. Podczas swojej pracy wypromował 3 doktorów oraz 170 magistrów i licencjatów. Pod jego opieką powstało również ponad 300 prac dyplomowych, przygotowanych na seminariach studiów podyplomowych. Przez wiele lat sprawował funkcję koordynatora studiów na kierunku bibliotekoznawstwo i informacja naukowa w Kolegium UMCS w Radomiu.

Od lat studenckich był znanym społecznikiem. Przez długi okres piastował stanowisko prezesa Uczelnianego Komitetu ZSL na UMCS oraz był prelegentem Towarzystwa Wiedzy Powszechnej. W 1989 r. był jednym z inicjatorów odrodzenia Towarzystwa Uniwersytetów Ludowych, a po reaktywacji tegoż stowarzyszenia został prezesem Oddziału Lubelskiego oraz członkiem Zarządu Krajowego TUL. W tym samym czasie zaangażował się w prace Ogólnopolskiego Społecznego Komitetu Odrodzenia Ruchu Ludowego. Był sygnatariuszem powołania Polskiego Stronnictwa Ludowego, tzw. wilanowskiego. Po zjednoczeniu PSL z ZSL został sekretarzem Zarządu Wojewódzkiego PSL w Lublinie. Od marca do października 1997 r. był zatrudniony w Ministerstwie Edukacji Narodowej w charakterze doradcy sekretarza stanu.

W 2012 r. przyjaciele, koledzy i uczniowie uczcili jubileusz 70-lecia urodzin Profesora specjalnie przygotowaną księgą pamiątkową *Kultura – historia – książka. Zbiór studiów*, red. A. Dymmel, B. Rejakowa (Lublin 2012), którą wręczono Jubilatowi podczas zorganizowanej z tej okazji uroczystości. Jej zawartość stanowią wartościowe rozprawy pióra polskich i zagranicznych autorów, nawiązujące swoją tematyką do szerokiego kręgu zainteresowań badawczych A. Krawczyka.

Za wielokierunkową działalność na polu naukowym, dydaktycznym, organizacyjnym i społecznym został uhonorowany Brązowym i Złotym Krzyżem Zasługi, Medalem Komisji Edukacji Narodowej, Srebrną i Złotą Odznaką Honorową „Za-

służonemu dla Lublina”, Honorową Odznaką „Za Zasługi dla Lubelszczyzny” oraz Srebrną Odznaką Honorową „Zasłużonego Popularyzatora Wiedzy TWP”.

Profesor Antoni Krawczyk zmarł 17 maja 2020 r. Został pochowany na Cmentarzu Komunalnym w Lublinie przy Drodze Męczenników Majdanka. Wraz z Jego odejściem utraciliśmy człowieka niezmiernie pracowitego, obdarzonego niezwykle pamięcią, przyjaznego i otwartego. W naszych wspomnieniach pozostanie jako osoba zawsze chętna do rozmowy i dyskusji na różne tematy oraz gotowa do pomocy innym.